

درباره‌ی ترجمه‌ی گُردی به فارسی

www.ketab.ir

سرشناسه	: مظفری، فواد
عنوان و نام پدیدآور	: درباره‌ی ترجمه‌ی کردی به فارسی/ فواد مظفری.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۶-۱۲۶-۳
فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: کردی — ایران — ترجمه به فارسی
رصوع	: Kurdish language - Iran - Translating into Persian
موضوع	: داستان‌های کردی — ترجمه شده به فارسی — تاریخ و نقد
موضوع	: Kurdish fiction - Translations into Persian - History and criticism
موضوع	: کردی — مکالمه و جمله‌سازی — فارسی
موضوع	: Kurdish language - Conversation and phrase books - Persian
رده بندی کنگره	: PIR ۵۶
رده بندی دیویی	: ۹۲۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۸۸

فواد مظفری

درباره‌ی ترجمه‌ی کردی به فارسی

چاپ اول: ۱۳۹۹

شمارگان: ۳۳۰ نسخه

لیتوگرافی: صدف

چاپ: آزاده

قطع: رقعی

مطبعه: آایی: احمد علی پور

شابک: ۳-۱۲-۲۴۶-۶۲۲-۹۷۸

حق چاپ محفوظ است.

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین

خیابان شهدای ژاندارمری - بن بست گرانفر - پلاک ۴

تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸ - ۰۲۱

Www.elmpub.com

info@elmpub.com

nashreelm

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول: مختصری درباره زبان کردی.....	۲۱
۱.۱. پیشینه و وضعیت فعلی.....	۲۱
۱.۲. انواع رسم الخط مورد استفاده در زبان کردی.....	۲۸
۱.۳. کتابنامه.....	۲۹
فصل دوم: مختصری درباره تاریخ ادبیات کردی.....	۳۱
۲.۱. مختصری درباره فولکلور کردی.....	۳۱
۲.۲. مختصری از تاریخ شعر کردی.....	۳۲
۲.۲.۱. باباطاهر:.....	۳۵
۲.۲.۲. اشعار یارسان:.....	۳۸
۲.۲.۳. اشعار کلاسیک:.....	۳۹
۲.۲.۴. آگوش گورانی:.....	۳۹
۲.۲.۵. گویش کرمانجی شمالی:.....	۴۲
۲.۲.۶. گویش کرمانجی میانه (سورانی):.....	۴۴

- ۴۸ ۲. ۲. ۴. اشعار معاصر: ۴۸
- ۴۸ ۲. ۲. ۴. ۱. اشعار معاصر در کردستان عراق: ۴۸
- ۵۴ ۲. ۲. ۴. ۲. اشعار معاصر در کردستان ایران: ۵۴
- ۵۹ ۲. ۳. مختصری از تاریخ نثر کردی ۵۹
- ۵۹ ۲. ۳. ۱. سرآغاز نثر کردی ۵۹
- ۶۱ ۲. ۳. ۲. نثر معاصر و ادبیات داستانی ۶۱
- ۶۱ ۲. ۳. ۲. ۱. سرآغاز داستان کردی: ۶۱
- ۶۵ ۳. ۲. ۲. دهه‌های سی تا هفتاد میلادی: ۶۵
- ۶۶ ۳. ۲. ۲. بیسی از دهه‌ی هفتاد میلادی: ۶۶
- ۶۷ ۲. ۲. ۴. ادبیات داستانی متاخر در کردستان ایران: ۶۷
- ۶۸ ۲. ۴. کتابنامه ۶۸
- ۷۱ فصل سوم: درباره‌ی ترجمه ۷۱
- ۷۱ ۳. ۱. ریشه‌شناسی واژه‌ی ترجمه ۷۱
- ۷۳ ۳. ۲. تعریف ترجمه ۷۳
- ۷۴ ۳. ۳. ترجمه در عمل ۷۴
- ۷۴ ۳. ۴. گستره‌ی ترجمه ۷۴
- ۷۵ ۳. ۵. تاریخچه‌ی ترجمه: ۷۵
- ۷۵ ۳. ۵. ۱. تاریخچه‌ی ترجمه در جهان: ۷۵
- ۷۸ ۳. ۵. ۲. تاریخچه‌ی ترجمه در جهان اسلام ۷۸
- ۸۰ ۳. ۵. ۳. تاریخچه‌ی ترجمه در ایران: ۸۰
- ۸۴ ۳. ۵. ۴. تاریخچه‌ی ترجمه‌ی کردی به فارسی: ۸۴
- ۹۰ ۳. ۶. پیشینه‌ی مطالعات ترجمه: ۹۰

۹۳	۱. ۶. ۳. پیشینه‌ی مطالعات ترجمه در ایران.....
۹۴	۲. ۶. ۳. پیشینه‌ی مطالعات ترجمه‌ی کردی به فارسی.....
۹۶	۷. ۳. گونه‌های ترجمه.....
۹۶	۱. ۷. ۳. شفاهی یا کتبی بودن متن مورد نظر در زبان مبدا و شفاهی یا کتبی ترجمه کردن آن در زبان مقصد.....
۹۷	۲. ۷. ۳. هدف ترجمه.....
۹۸	۱. ۲. ۶. ۳. ترجمه به منظور دوبله‌ی فیلم.....
۹۸	۲. ۲. ۷. ۳. ترجمه به منظور انتقال گزارشات و مطالب علمی.....
۹۸	۲. ۲. ۷. ۳. ترجمه به منظور برگردان متنی ادبی.....
۹۹	۱. ۲. ۷. ۳. ترجمه به منظور برگردان متنی آیینی و مقدس.....
۱۰۰	۳. ۷. ۳. واحد ترجمه.....
۱۰۱	۱. ۳. ۷. ۳. ترجمه‌ی تحت‌اللفظی [لفظ به لفظ یا واژه به واژه].....
۱۱۸	۲. ۳. ۷. ۳. ترجمه‌ی آزاد [یاداً] یا به پاراگراف یا محتوی محور.....
۱۲۶	۳. ۳. ۷. ۳. ترجمه‌ی جمله‌ای [جمله به جمله یا جمله محور].....
۱۳۱	۴. ۷. ۳. نسبت توجه کردن و اهمیت دادن به نویسنده - در نتیجه به زبان مبدا - یا به خواننده - در نتیجه به زبان مقصد.....
۱۳۱	۱. ۴. ۷. ۳. ترجمه‌ی معنایی.....
۱۳۱	۲. ۴. ۷. ۳. ترجمه ارتباطی.....
۱۳۴	۳. ۴. ۷. ۳. ترجمه‌ی گفتمانی.....

۱. ۳. ۴. ۷. ۳. شباهت‌ها و تفاوت‌های نظام بلاغی مبدا و مقصد: ۱۳۴.....
۲. ۳. ۴. ۷. ۳. دوری و نزدیکی فرهنگی مبدا و مقصد: ۱۴۰.....
۲. ۳. ۴. ۷. ۳. فرادستی و فرودستی در تبدلات بین مبدا و مقصد: ۱۴۱.....
۸. ۲. نکاتی در ترجمه: ۱۵۰.....
۱. ۳. تفاوت دامنه‌ی اطلاق واژه‌ها: ۱۵۰.....
۸. ۳. ترجمه‌ی اسم‌های خاص: ۱۵۱.....
۲. ۱. ۳. ترجمه‌ی عنوان کتاب‌ها: ۱۵۵.....
۴. ۸. ۳. نکاتی در ترجمه‌ی کردی به فارسی: ۱۶۴.....
۱. ۴. ۸. ۳. تأثیر نحو، مابندی زبان‌های کردی و فارسی بر ترجمه‌ی مابین آن‌ها: ۱۶۴.....
۲. ۴. ۸. ۳. استفاده از " در ترجمه‌ی "که"ی معرفه‌ساز کردی: ۱۶۸.....
۳. ۴. ۸. ۳. ترتیب هماینها در زبان‌های کردی و فارسی: ۱۷۰.....
۵. ۸. ۳. نکاتی درباره‌ی تفاوت‌های نظام بلاغی کردی و فارسی: ۱۷۱.....
۱. ۵. ۸. ۳. مجهول، به‌جای معلوم: ۱۷۴.....
۲. ۵. ۸. ۳. مصدر، به‌جای فعل: ۱۷۵.....
۳. ۵. ۸. ۳. واژه‌گردانی (lexicalization)، به‌جای صورت‌های مطول: ۱۷۷.....
۴. ۵. ۸. ۳. نحوه‌ی استفاده از «واو عطف»، «یا» و «ویرگول» در فصل و وصل بخش‌های جملات کردی و فارسی: ۱۸۰.....
۹. ۳. شیوه‌ی نقد ترجمه: ۱۸۱.....

۱۸۲	۳. ۹. ۱. محدودیت‌های ترجمه:
۱۸۲	۳. ۹. ۱. ۱. محدودیت در گزینش واژه:
۱۸۵	۳. ۹. ۱. ۲. محدودیت در گزینش جمله:
۱۸۷	۳. ۹. ۲. اختیارات در ترجمه:
۱۸۷	۳. ۹. ۲. ۱. اختیار در گزینش واژه:
۱۸۸	۳. ۹. ۲. ۲. اختیار در گزینش جمله:
۱۸۹	۳. ۹. ۳. اصطلاحات نقد ترجمه:
۱۹۰	۳. ۱. کتابنامه
۱۹۳	۳. ۱۱. کتاب‌های رفته‌ها
۱۹۵	فصل چهارم: نقد و بررسی از متون داستانی ترجمه‌شده
۱۹۵	۴. ۱. آخرین انار دنیا، نویسنده: بخار علی، مترجم: آرش سنجابی
	۴. ۲. آخرین انار دنیا، نویسنده: بخار علی، مترجم: مریوان حلبچه‌ای:
۲۲۲	
	۴. ۳. حصار و سگ‌های پدرم، نویسنده: شیرزاد حسن، مترجم: رضا
۲۳۰	کریم مجاور:
	۴. ۴. حصار و سگ‌های پدرم، نویسنده: شیرزاد حسن، مترجم: مریوان
۲۳۶	حلبچه‌ای:
	۴. ۵. عموم جمشید خان، نویسنده: بختیار علی، مترجم: رضا
۲۴۴	مجاور:
	۴. ۶. جمشید خان عموم، نویسنده: بختیار علی، مترجم: مریوان
۲۵۱	حلبچه‌ای:

۴. ۷. محله‌ی مترسک‌ها، شیرزاد حسن، مترجم: آرش سنجابی و رضا
کریم مجاور: ۲۵۴
۴. ۸. محله‌ی مترسک‌ها، نویسنده: شیرزاد حسن، مترجم: علی اشرف
درویشیان: ۲۶۰
۹. کتابنامه ۲۶۶
۴. ۱۰. کتابنامه‌ی نمونه‌ها ۲۶۶

مقدمه

خوشبختانه در سال‌های اخیر، در ایران، ادبیات کردی نسبت به قبل مورد استقبال بیش‌تری قرار گرفته است. این استقبال در افزایش شمار مترجمینی که به سوی ترجمه‌ی ادبیات کردی آمده‌اند، و نیز ناشرهایی که از این مترجمین حمایت می‌کنند دیده می‌شود. به‌طور کلی می‌توان گفت مخاطبین هم اشتیاق افزون‌تری برای آشنایی با ادبیات کردی دارند. آمار کتاب‌های ادبی ترجمه‌شده از کردی در سال‌های اخیر، و نیز روند رو به رشد هرساله‌ی آن، گواه این ادعا است. اما متأسفانه علیرغم حجم نسبتاً زیاد کتاب‌های منتشر شده و شور و استقبال موجود در فضای ترجمه‌ی کردی، کاستی‌های قابل ملاحظه‌ای از نظر کیفی به چشم می‌خورد. بسیاری از مترجمین به صورت شتاب‌زده، و بدون تسلط کافی بر زبان‌های مبدأ و مقصد و یا آگاهی لازم از دانش ترجمه، و نیز بدون داشتن انس با ادبیات کردی و حتی فارسی، اقدام به ترجمه‌ی مهم‌ترین و معروف‌ترین آثار ادبیات کردی می‌کنند. موسسات انتشاراتی نیز گویا در پذیرفتن و انتشار این ترجمه‌ها کم‌ترین کارشناسی و بررسی ممکن را اعمال می‌کنند.

مخاطبین هم ناچار به این مترجمین و ناشرین اعتماد می‌کنند. اما در عمل، غالباً به جای ملاقات سیمای ادبیات کردی، با شیخ ترجمه‌های نابجا مواجه می‌شوند. منظور از ترجمه‌های نابجا، لزوماً متن‌هایی نیست که برای مخاطب گنگ و نامفهوم باشد، بلکه شامل ترجمه‌هایی هم می‌شود که به دلیل عدم درک مترجم از معنای جمله‌های متن، جمله‌های اصلی حذف؛ و در مقابل جمله‌هایی ساده و قابل فهم، اما جعلی، به متن اضافه شده است. و نه ترجمه‌هایی که لحن و سبک متن اصلی را درک نکرده؛ و جانمایه‌ی اثر را از دست داده باشند، حداقل بیمار و پریشان کرده‌اند. حضور نقد علمی و مستند می‌تواند کمک شایانی به آشفته بازار ترجمه‌ی کردی به فارسی کند. اما در حال حاضر، غیبت چنین نقدی به شدت حس می‌شود.

این کتاب ضمن معرفی بسیار مختصری از گذشته و حال زبان و ادبیات کردی، نویسنده‌های مهم، سبک‌ها، و محبوب این ادبیات در دوره‌های گذشته و معاصر را به مخاطب معرفی می‌کند. همچنین، با تکیه بر نظریه‌های ترجمه، به نقد برخی از ترجمه‌های موجود می‌پردازد. و تا حد امکان ضعف‌ها و نکات مثبت این ترجمه‌ها را نشان می‌سازد. این کتاب برای کسانی که قصد ترجمه از کردی به فارسی دارند، و یا در حال حاضر مشغول ترجمه از کردی به فارسی هستند، می‌تواند مفید باشد. چراکه به صورت مشروح و مبسوط به مبانی و مسائل ترجمه، و خصوصاً ترجمه‌ی کردی به فارسی، پرداخته است.

فصل اول کتاب معرفی مختصری از ریشه‌ی زبان کردی، و موقعیت کنونی آن از دیدگاه زبان‌شناسان و صاحب‌نظران است. فصل دوم نظری اجمالی به تاریخ ادبیات کردی از آغاز تا زمان حال دارد. البته این تاریخ ادبیات قاعداً در مقاطعی تحت تاثیر تحولات و تطوراتی بوده که در طول

تاریخ در زبان کردی رخ داده است. یعنی در تاریخ ادبیات کردی علاوه بر مسائل تاریخی، سیاسی، اجتماعی، و حضور شاعران و نویسندگان بزرگ، خودِ دگرگونی‌های زبان کردی نیز تأثیر بسزایی در شکل‌گیری نقاط عطف و دوره‌های گوناگون ادبیات کردی داشته است. چراکه ابزار و عنصر اصلی این ادبیات بوده؛ و هربار که فرصتی برای نشو و نمای زبان کردی از طریق هریک از گویش‌هایش پیدا شده، دوره‌ی تازه‌ای در ادبیاتش پدید آمده است.

در ادامه‌ی کتاب، فصلی درمورد ترجمه و اهمیت و تاریخ آن می‌آید. سپس در همان فصل بصورت مفصل به مبحث ترجمه، با تکیه بر ترجمه‌ی کردی به فارسی و تفاوت ویژگی‌های آن، پرداخته می‌شود. در این کتاب در بررسی و تطابق زبان‌های کردی و فارسی، منظور از زبان کردی، کردی سورانی بوده است، گرچه ممکن است در بعضی صفحات به صورت موردی به نمونه‌هایی از دیگر گویش‌ها که هم اشاره شده باشد. البته به دلیل نزدیکی و هم‌ریشگی گویش‌های مختلف کردی به هم، اکثر مواردی که در این کتاب در واکاوی ترجمه و مابا ساختار کردی سورانی و فارسی بیان شده است، درباره‌ی تقابل سایر گویش‌ها و کردی با فارسی نیز صادق است. برای روشن‌تر شدن مباحث نظری، نمونه‌هایی از ترجمه‌ی کردی به فارسی بررسی شده‌اند که بیش‌تر آن‌ها از ترجمه‌های چاپ‌شده، و با ذکر منبع، انتخاب شده‌اند، که البته چنانچه گفته‌شد هدف از بررسی این نمونه‌ها در فصل سوم بیش‌تر کمک به روشن شدن مباحث نظری است تا نقد و تحلیل نمونه‌ها، و درواقع نقد و واکاوی اصلی ترجمه‌های چاپ‌شده در فصل چهارم صورت می‌گیرد. همچنین تعداد عنوان کتاب‌های ترجمه‌شده از ادبیات کردی، بصورت آماری و نموداری، تحلیل می‌شود. در

پایان این فصل، موضوع نقد ترجمه با تکیه بر آراء برخی از صاحب‌نظران ترجمه‌شناسی مورد بررسی قرار گرفته و اسلوب به‌کار رفته در این کتاب جهت نقد آثار ترجمه‌شده معرفی می‌شود.

می‌توان گفت که مطالعه و پژوهش درباره‌ی ترجمه‌ی کردی به فارسی بحثی تازه و بسیار گسترده است؛ بسیاری از موضوعات و نکاتی که در فصل سوم این کتاب مورد بررسی قرار گرفته است ظرفیت پژوهش‌ها و مطالعات بسیار وسیع‌تری را دارد و اشاره و پرداختن به بسیاری از این موضوعات در این جا صرفاً می‌تواند به عنوان فتح‌بایی باشد برای مطالعات جامع‌تر آینده.

در فصل چهارم برخی از کتاب‌های ترجمه‌شده‌ی ادبیات داستانی کردی، بر اساس مبانی و نکاتی که در فصل سوم توضیح داده‌شده، از نظر کیفیت ترجمه مورد نقد بررسی قرار می‌گیرد. اگرچه مطالعات ترجمه‌شناسی امروزه بسیار گسترش یافته و نظریات ترجمه بر پایه‌ی علمی نظیر زبان‌شناسی و جامعه‌شناسی پررنگ شده‌اند، اما طبیعتاً مطالعات ترجمه نیز مانند سایر علوم انسانی، ریزگردها، دیدگاه‌های متنوع و گاه دور از هم است. و همان‌قدر که علوم انسانی از جامعیت و مطلق بودن علوم پایه و مثلاً علم ریاضی به دور است، می‌توان گفت که نقد و نظرهای مطرح‌شده در این فصل نیز در مورد ترجمه‌های چهارشنبه، حرف اول و آخر و حکمی خدشه‌ناپذیر نیست.

ابتدا تصمیم بر این بود فصل پنجمی هم درباره‌ی ترجمه‌ی شعر، و نکات و دشواری‌های آن به این کتاب افزوده شود که حاوی نقد و بررسی بعضی از مجموعه‌شعرهای ترجمه‌شده از کردی به فارسی نیز باشد. و حتی در همین رابطه یادداشت‌هایی هم آماده شد، اما به دلیل به درازا کشیدن

زمان پژوهش و احساس نیاز به چاپ کتابی در زمینه‌ی ترجمه‌ی کردی به فارسی، تصمیم نهایی بر این صورت گرفت که عجلالتا چهار فصل حاضر در قالب یک کتاب منتشر شود، و فصل پنجم مذکور، یا در چاپ های آتی به همین کتاب اضافه، و یا به صورت مجلدی مستقل منتشر شود.

علاقه‌مندان به ادبیات کردی می‌توانند با مطالعه‌ی کتاب حاضر، ضمن آشنایی کلی با شاعران و نویسندگان مطرح کرد، نسبت به کتاب‌های چاپ شد و نیز کیفیت کار برخی از پرکارترین مترجمین مطلع شوند. و بدین‌سان تا حد زیادی قادر خواهند بود از بین کتاب‌های فراوانی که از ادبیات کردی به فارسی ترجمه شده کتاب مورد نظر خود را انتخاب نمایند. فعالان و علاقه‌مندان بررسی ترجمه‌ی کردی به فارسی و بالاخص ترجمه‌ی متون ادبی، ناظر بر سندهای این پژوهش هستند. گرچه مقاله‌های کتاب حاضر به منظور آموزش ترجمه تهیه نشده‌اند و به نوعی فصول یک تا سه مقدمه‌ای برای نقد آثار بررسی شد، در اصل‌های چهار و پنج هستند. اما به‌هرحال این کتاب با معرفی بسیاری از نکات و ویژگی‌های ترجمه‌ی کردی به فارسی در فصل سوم، و نیز نقد و بررسی متون ادبی ترجمه‌شده در فصل چهارم، با دادن آگاهی‌های فراوان به علاقه‌مندان، چشم انداز مناسبی را در این زمینه در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد.

همچنین طیف دیگری از مخاطبین این کتاب مترجمین هستند که کتاب‌هایشان در فصل پایانی کتاب مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. اگر چه ایشان قبلاً با چاپ و نشر ترجمه‌هایشان تا حدودی با باز خورد آن نزد مخاطب و جامعه‌ی ادبی مواجه شده‌اند، اما یکی از اهداف اصلی نگارنده این است که این کتاب فرصت دیگری پدید آورد که آثار این مترجمین به تفصیل در محک نقد قرار گرفته و زیر و بم آن مورد بررسی

واقع شود. چه بسا که با نمایاندن ضعف‌ها و قوت‌های هر ترجمه بتواند راهگشای مترجم در ترجمه‌های آتی و یا در ویرایش‌های دیگر ترجمه‌های پیشین باشد. البته در برخی موارد نیز در بررسی بعضی ترجمه‌های درخور و با کیفیت به این نتیجه می‌رسیم که تلاش‌ها، ویرایش‌ها، دقت‌نظر و تلاقیات‌های صرف‌شده‌ی مترجم از نظر پنهان نمی‌ماند. و تفاوت بسیاری بین ترجمه‌ی درخور و ترجمه‌های سرسری و شتابزده و سفارشی هست.

اما استیلا طاب پس از مطالعه‌ی تمام کتاب به این نتیجه برسد که نگارنده با پیشنهادی و حب و بغض به سراغ ترجمه‌ها نرفته است. چرا که سعی شده همه‌ی نقدها به صورت مستند و مستدل و با اسلوب مشروح و مشخص انجام شود. نقدها با تکیه بر منابع مهم و معتبر ترجمه‌شناسی که فهرست آن‌ها در کتاب آمده است، و از چشم‌انداز نظریه‌های گوناگون ترجمه، و نیز با یاری نداشت و علاقه‌ی نگارنده به متون ادبی کردی و فارسی، و یادداشت‌ها و مطالعات و در ترجمه‌ی کردی به فارسی، صورت گرفته است.

قطعا نهایت سعی بر آن بوده که هیچکدام از ترجمه‌های مورد بررسی از نگاه نقادانه در امان نماند. و نیز نکات مثبت و ویژگی‌های ارزنده‌ی هر ترجمه برجسته شود. قصد نگارنده صرفا نقد و بررسی ترجمه‌ها است، و به هیچ وجه ادعا نشده و نمی‌شود که نگارنده توان ترجمه‌ای بهتر از آن اثر را دارد. و اگر در جاهایی ترجمه‌های پیشنهادی آورده شده، صرفا به منظور روشن‌تر شدن نقد و بحث بوده است. و به این معنی نیست که ترجمه‌ی پیشنهادی بهترین ترجمه و یا ترجمه‌ای بی عیب و نقص از اثر مربوطه است. ترجمه‌های پیشنهادی همگی الزاما از خود نگارنده نیست، و گاه با مشورت و یاری دوستان صاحب نظر بوده است.